

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. De heer ir. E.D. Wiebes
Postbus 84011
2508 AA 'S-GRAVENHAGE

Datum
19 december 2019
Kenmerk
TPW/U201901424
Telefoon
070-3738393
Bijlage(n)
-

Onderwerp

reactie internetconsultatie regelingen EZK over werkwijze CBS

Hooggeachte heer Wiebes,

Op 11 november 2019 heeft uw ministerie aangekondigd een tweetal ministeriële regelingen vast te willen stellen: Beleidsregels taakuitoefening CBS (hierna: Beleidsregel) en Regeling werkzaamheden derden CBS (hierna: Regeling derden). De regelingen leggen –kort gezegd- vast binnen welke procedurele randvoorwaarden de in de CBS-wet omschreven taak van het CBS uitgevoerd moet worden.

De regelingen hebben impact op de wijze waarop gemeenten, de VNG en VNG Realisatie (gezamenlijk te noemen: VNG) samenwerken met het CBS.

Voorstel

Wij stellen voor om beide regelingen op een aantal punten aan te passen:

- 1) Verruim de mogelijkheid voor gemeenten om met het CBS samen te werken. Het verbod om mee te dingen naar overheidsopdrachten (zowel met een waarde boven als onder de Europese aanbestedingsdrempel) beperkt in belangrijke mate de mogelijkheid voor de VNG en gemeenten om meerwaarde te creëren bij het multidisciplinair aanpakken van complexe vraagstukken.
- 2) Preciseer het verbod om actief dienstverlening aan te bieden zodat het mogelijk blijft voor gemeenten en CBS om gezamenlijk de onderzoeksvraag te formuleren.
- 3) Geef de VNG eenzelfde mogelijkheid als gemeenten om dienstverlening van het CBS af te nemen. Voor de uitoefening van haar taak als gemeentelijk vertegenwoordiger en samenwerkingspartner in dataprojecten, is het van belang dat (ook) VNG de vrije keuze heeft om met het CBS of een private partij in zee te gaan.

- 4) Ondersteun gemeenten bij het opbouwen van kennis over het inkopen van statistische dienstverlening.

Nieuwe kansen

Als we kijken naar de informatiesamenleving, zien we dat recente ontwikkelingen op het gebied van data en data-analyses enorme kansen met zich brengen. Inwoners en gemeenten hebben baat bij de kwaliteit van gemeentelijke dienstverlening en efficiënte inzet van schaarse publieke middelen. De opkomst van grote datastromen en analysekracht helpt gemeenten en inwoners nieuwe inzichten te krijgen, beslissingen te nemen, beleid te formuleren en te evalueren.

Nieuwe uitdagingen

Steeds meer overheden, waaronder ook gemeenten, werken met een data gedreven aanpak om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Ze zetten in toenemende mate algoritmes in, waarmee data op slimme wijze kan worden geanalyseerd en waarmee maatschappelijke vraagstukken op innovatieve wijze kunnen oplossen.

De ontwikkelingen op het gebied van data en data-analyses leiden echter ook tot een breed scala aan nieuwe vraagstukken. Deze vraagstukken gaan over de bescherming van de privacy, autonomie en grondrechten van inwoners. Maar ook over kwaliteit van data-analyses, (eerlijke) algoritmes, transparantie en uitlegbaarheid van algoritmes.

Samenwerkingsverbanden

De vraagstukken waar we gezamenlijk voor staan zijn vaak complex. Het gaat bijvoorbeeld om vraagstukken over het voorkomen van sociale uitsluiting en inzetten van talenten van jongeren, armoedebestrijding, ondermijning, fraudebestrijding etc. Gemeenten hebben hier een belangrijke rol in. Deze vraagstukken kunnen door gemeenten alleen worden aangepakt als ze een beroep kunnen doen op verschillende deskundigen en disciplines.

De samenwerking tussen CBS en gemeenten heeft, in het licht van het voorgaande, een belangrijke meerwaarde voor gemeenten. Door krachten te bundelen ontstaat een ecosysteem waarbinnen met de inzet van data (complexe) maatschappelijke vraagstukken kunnen worden aangepakt.

Een ander belangrijk argument voor gemeenten om samen te werken met het CBS is het gebruik van data en statistieken binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering te bevorderen, het data gedreven werken op hoger niveau te brengen en de kwaliteit van beleidsvorming en lokale democratie te versterken.

Binnen dit ecosysteem kunnen lokale beleidsvragen beantwoord worden door slim gebruik te maken van data, kennis en expertise van zowel de VNG, gemeenten, marktpartijen en het CBS. Overheid, inwoners, bedrijven en instellingen krijgen zo meer inzicht in wat er feitelijk in hun gemeente gebeurt. De onafhankelijke positie van het CBS en de juridische kaders waarbinnen het CBS functioneert brengt mee dat gemeenten op veilige en betrouwbare manier binnen dit ecosysteem aan hun doelstellingen kunnen werken.

Voorgestelde regelingen

Ofschoon de Beleidsregel en de Regeling derden zich voornamelijk richten tot het CBS, hebben beide regeling impact op de datagedreven praktijk van gemeenten en de VNG en op het werken met het CBS.

Beleidsregel

De Beleidsregel kent een verbod voor het CBS om mee te dingen naar overheidsopdrachten (artikel 2). Het betreft alle overheidsopdrachten, zowel overheidsopdrachten met een waarde boven als onder de Europese aanbestedingsdrempel. Dit verbod vindt de VNG te absoluut geformuleerd. In de praktijk betekent dit dat gemeenten nauwelijks meer een beroep kunnen doen op de kennis van het CBS.

Het verbod om mee te dingen naar overheidsopdrachten zet een krachtige rem op innovatie.

Het oplossen van maatschappelijke vraagstukken met inzet van data brengt voor veel gemeenten nieuwe uitdagingen mee. Het is voor gemeenten een belangrijk vraagstuk hoe met de bescherming van de privacy, autonomie en grondrechten van inwoners moet worden omgegaan. Maar ook op het gebied van kwaliteit en kwantiteit van data, analysemethoden, algoritmes, transparantie en uitlegbaarheid van algoritmes zijn er veel onbeantwoorde vragen.

Onafhankelijke, betrouwbare, methodologisch navolgbare data en het opbouwen van lokale en "open" kennis zijn fundamenteel voor het goed aanpakken van maatschappelijke vraagstukken en om het juiste debat te kunnen voeren over de inzet van data en algoritmes. Het CBS kan, vanwege zijn onafhankelijke en wettelijk geregelde status, een waardevolle partner voor gemeenten zijn als het gaat om toegang tot betrouwbare data, kennis en expertise.

De VNG en gemeenten staan er voor aan de lat dat innovatie met de inzet van data op een verantwoorde wijze gebeurt. En dat data kan bijdragen aan het goed functioneren van de lokale democratie. Gemeenten hebben daarvoor lokale afwegingsruimte, vertrouwen en de middelen om transparant te handelen en (politieke) verantwoording af te leggen nodig. De Beleidsregel beperkt de gemeenten echter in de keuze om de meest geschikte partner in te zetten.

De VNG is voorstander van marktwerking. Wij menen dat dit een belangrijke aanjager is voor innovatie. De VNG gelooft echter ook in samenwerking tussen overheid, wetenschap, bedrijfsleven en andere partners als het CBS om complexe vraagstukken op innovatieve wijze te kunnen oplossen met behoud van democratische waarden. Daarbij past niet om op voorhand een partner uit te sluiten.

De Beleidsregel verbiedt het CBS ook overigens om actief dienstverlening aan te bieden en wervingsactiviteiten te verrichten. Dit verbod is in de praktijk niet werkbaar, omdat niet duidelijk is wat wordt verstaan onder actief diensten aanbieden en wervingsactiviteiten verrichten. Het is immers niet uitgesloten dat CBS en gemeenten gezamenlijk de klantvraag van gemeenten scherp proberen te krijgen. Zeker daar waar het gaat om complexe vraagstukken, waarbij het op voorhand niet duidelijk is voor welk probleem exact een oplossing wordt gezocht. Strikt genomen verbiedt de voorgestelde Beleidsregel het CBS om gezamenlijk met gemeenten de opdracht te formuleren. Dit kan onder de Beleidsregel immers kwalificeren als het actief aanbieden van dienstverlening. Voor

de uitvoeringspraktijk is dit een situatie die zowel aan de kant van gemeenten als aan de kant van het CBS onzekerheid (en dus risico) meebrengt. Innovatie komt hiermee onder druk te staan.

Voor het goed functioneren van de markt van vraag en aanbod naar statistische dienstverlening is het noodzakelijk dat er een kennisevenwicht is tussen enerzijds gemeenten en anderzijds aanbieders van onder meer statistische dienstverlening. Het is volgens de VNG dan ook nodig om te investeren in bevordering van deskundigheid bij het inkopen van statistische dienstverlening en algoritmes.

Wij pleiten er dan ook voor het verbod om mee te dingen naar overheidsopdrachten te schrappen, het acquisitieverbod scherper te formuleren en gemeenten zelf de keuze te laten of zij het CBS inzetten of een marktpartij.

Regeling derden

In deze Regeling derden wordt gespecificeerd in welke gevallen het CBS nog werkzaamheden mag leveren aan derden. Dit mag wanneer er sprake is van een kleine opdracht, of wanneer het CBS de enige partij is die kan leveren.

Onder een derde wordt verstaan een partij die niet behoort tot de overheid, uitgezonderd een partij die a) in overwegende mate wordt gefinancierd door de overheid, en b) belast is met een wettelijke taak.

Volgens deze bepaling kwalificeert de VNG in beginsel als een derde.

De VNG is een vereniging die de belangen behartigt voor 355 gemeenten. Zij werkt op tal van gebieden samen met gemeenten aan innovaties waarbij data wordt ingezet. Een van de belangrijke partners voor de VNG is het CBS. De VNG staat voor een sterke lokale democratie en het gezamenlijk uitvoeren van taken daar waar mogelijk en nodig. In die rol heeft (ook) de VNG, als vertegenwoordiger van gemeenten, behoefte aan hoogwaardige data en kennis op het gebied van innovatie met inzet van data.

De Regeling derden beperkt de mogelijkheid voor de VNG om samen te werken met het CBS aanzienlijk. De gevallen waarbij het CBS voor derden mag werken zijn echter teruggebracht tot opdrachten met een beperkte waarde en voor een beperkte periode. Het gevolg hiervan is dat de Regeling derden de VNG aanmerkelijk in haar taak als belangenbehartiger en uitvoerder van publieke taken zal bemoeilijken.

Wij verzoeken u dan ook beide regelingen in bovenstaande zin aan te passen en nader te preciseren.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Algemeen directeur

